

Calumet 203CX

A korosabb, nagyformátumú síkfílmű gépek egyre gyakrabban pillanthatók meg a bizományos üzletekben. Az árak pedig gyakran nemhogy kedvező, hanem szemtellenül olcsó. Persze ez relatíve értendő, hiszen 100.000 Ft-tól indulnak az árak. De ezért a pénzért gyakran csak egy egyszerű amatőrgépet vásárolhatunk egyszerű alapzoommal...

Nos, nem kell megijedni attól, hogy kimerítő fotográfiai ismereteket feltételez a műszaki fényképezőgép az első próbálkozásoknál! Meg lehet tanulni fotografálni ilyen géppel is, akár nulláról, azaz mindent innen kezdve. Mit nyújt számunkra a nagyméretű film? Óriási felbontóképességet mind a vonalélesség, mind az árnyalatterjedelem terén. A 4x5"-es negatív 15 szöröse területben a 35 mm-es negatívknak. Emiatt minden finom részlet képes megőrizni a film, amit csak az objektív a felületére vetít. Mivel a műszaki objektívek sokkal igényesebben készülnek, mint a mai legjobb professzionális, kisfilmes objektívek, sokkal kevesebb lencsetagból állnak, és mindemellett felbontóképességük nagyobb az előbbi lencsékénél, olyan

apró részleteket is észrevehetünk a filmen, amit eddig elképzelhetetlennek gondolhattunk. Az árnyalatfelbontás terén is meglepetés ér majd minket: a nagyméretű fotóanyag sokkal finomabb színárnyalatokat is megkülönböztet: nem lesz szemcsés pl. a kék ég színátmenete, több részletet látunk majd a csúcshelyeken és az árnyékokban. Emiatt lesz anyagszerű portrénál modellünk bőre, ruhája, vagy tárgy- és természetfotónál min-

den textúrált felület. Persze a nagy kamera időt követel magának: lassabb vele a munka, nehezebb őt a helyszínre eljuttatni. Ha hasonlattal élnék, azt mondhatnám, hogy a nagyformátumú fotográfia a horgászbottal és annak mindenféle kiegészítőjével való horgászás allegóriája, míg a kisfilmes fotó a motorcsónakra kötött vonóháló megfelelője.

Miután elhatároztam, hogy nagyformátumra is szeretnék fényképezni, némi vadászat után rátaláltam a Calumet 203CX-re egy fotóbizományosnál. A gép kimondottan jó állapotban volt. Harmonikája nem volt gyűrött, renyhe vagy szakadozott. További vizsgálattal azt is megállapítottam, hogy fényzárása tökéletes. Kardántengelyén sérülést nem talál-

tam. Minden szorítócsavarja és fogasléce hibátlan volt. Mind az objektív-rögzítő-retesz, mind a hátlap és a mattüveg kifogástalan állapotban volt. Figyelem! Bármilyen gépet is szeretnénk megvásárolni, ezeknek a feltételeknek meg kell felelni! Ha tehetjük, tapasztalt ismerősünket is vigyük el a gépek

megtekintésekor. A Calumet tartozékai a következők voltak: 1 db 6x7 cm-es rollkazetta, 2 db 4x5"-es dupla kazetta, Schneider Symmar 5.6/210 mm (kisfilmre ~65 mm), Schneider Symmar 5.6/135 mm (kisfilmre ~35 mm), kendőtartó keret, és ólomszegélyes fekete kendő. Gyakorlatilag teljes szettből volt szó, melynek ára 239.000 Ft volt. A gép tartozékain sem láttam az elhasználódás nyomait, azaz túlságosan sok fotót nem készí-

tettek eddig a géppel. Ez egyébként más műszaki gépre is gyakran igaz, mert a nagyméretű film nagyobb anyagköltséget jelent, azt pedig korábban sem mindig fizették ki a megrendelők. Ugyancsak igaz, hogy gyakran szettben fordulnak elő ezek a gépek, így kis szerencsével azonnal, széleskörűen használható fényképezőgépet vásárolhatunk.

A nagyméretű negatívon kívül mi egyéb előnye van egy ilyen relatíve drága gépnek? Mindene forgatható és tolnak. (Emiatt nevezi feleségem „balettáncos” fényképezőgépnek a műszaki gépet.) Ezáltal sokfajta korrekcióra, vagy éppen: dekorrekcióra, azaz az adott effektus kiemelésére van lehetőségünk. Ezek három fundamentális csoportba sorolhatók:

1.) Az előlap vagy hátlap tolása a képkivágást határozza meg. A gép elmozdítása nélkül is megváltoztathatjuk tehát a képhatárokat. Hasznos lehet ez reoprózáskor, makrofelvételnél, portrénál. Ugyanezt használjuk épület és tárgyfényképezésnél is a perspektivikus torzítás megszüntetésére. A Calumet 203CX szokatlanul nagy, 77 mm-nyi emelést, valamint 25 mm-nyi süllyesztést biztosít az objektívnek. Mind az előlap, mind a hátlap +/- 24 mm-nyi oldalirányú csúsztatást tesz lehetővé. Sajnos a hátfal nem emelhető és süllyeszthető. Ezt azonban a kardántengely ferdére állításával és az

elő- és hátlap függőlegesre állításával pótolhatjuk. A képhatárok kijelöléséhez tartozik a hátfalon a mattüveg forgathatósága is. A Calumet mindezzel fel van szerelve, azaz ferde horizontot, megdöntött portrét stb. a gép billentése nélkül is fotografálhatunk, fekvő képről állóra egy pillanat alatt átállhatunk. Más gépek ezt nem feltétlenül tudják, ilyenkor a teljes hátlap szerelhető le és szerelhető újra fel 90°-kal elforgatva. Az ilyen hátfallal szerelt gép használata kissé kényelmetlenebb, csak akkor vegyünk ilyen, ha kevés modelles fotót készítünk.

2.) Az objektív döntése vagy forgatása teoretikusan nem változtatja meg a kép kivágást, csak az élesség síkját forgatja el térben. Ezt az effektust a ferde felületek éles leképezésének, vagy Scheimpflug-feltételnek nevezzük első leírója után. Tehát: ha a negatív síkjának és az élesen leképezni kívánt felület síkjának metszéspontjában halad át az objektív optikai középpontjában felvett, az optikai tengelyre merőleges sík, akkor teljes nyílás mellett is éles képet kapunk a teljes, leképezni kívánt síkon. Ezáltal tárgyfotónál szelektíven élesíthetjük a fontos részleteket, és szelektíven homályban hagyhatjuk azokat. Portrénál ugyanígy szabad kezünk van. Utcaképnél beállíthatjuk azt, hogy a házsor (és csak az) a képmezőben éles legyen. Ugyanígy járhatunk el természetfotónál: csak a tó vízfelszíne éles, a fák koronája nem. Vagy tájképnél: az előtér ugyanolyan éles, mint a hegyek a háttérben. Ez azonban nem a lerekeszeléssel megnövekvő mélységélességgel azonos!

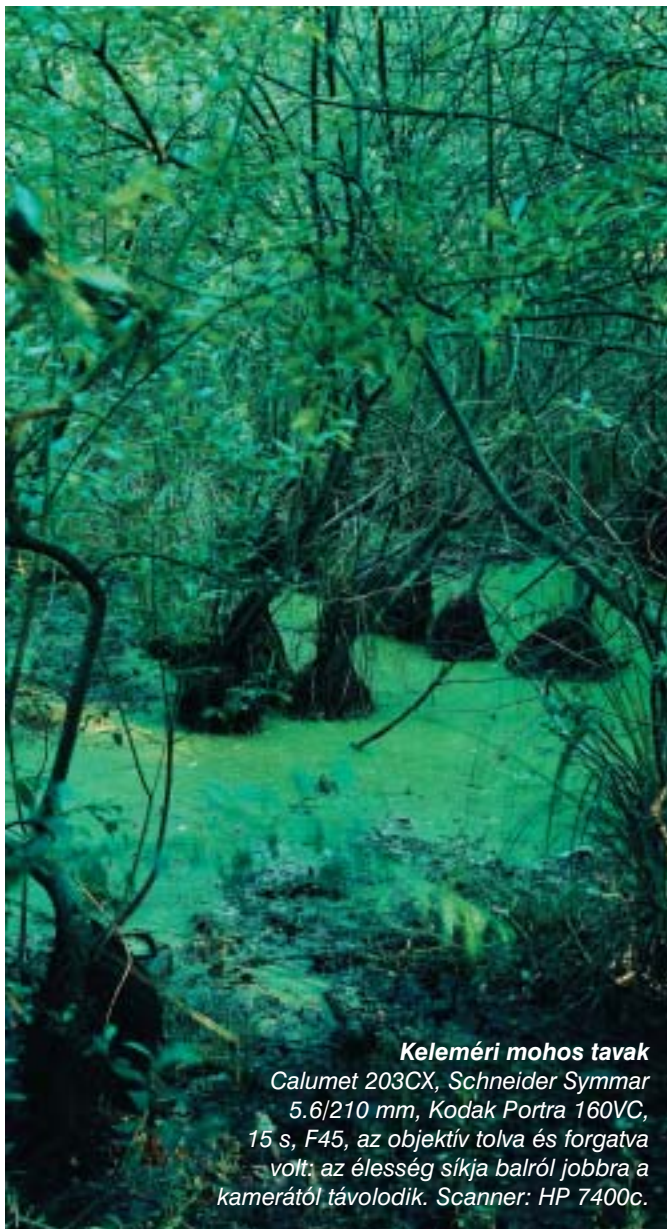
3.) A hátfal forgatása nem változtatja meg az élesség síkját, csak teoretikusan nem változtatja a kép kivágást, ellenben megváltoztatja a tárgyak alakját. Ezt használjuk ki épületfotónál az összefutó vonalak korrigálására. De kihasználhat-

juk a tárgyak egymáshoz viszonyított nagyságának megváltoztatására tárgyfotónál. Ugyanígy, szemünknek harmonikus arányokkal és vonalakkal ruházhatjuk fel természetfotónál a barlang száját, a kidőlt fatörzs formáját, makrónál a szíromleveleket. Még portrénál, egész alaknál és aktnál is jó szolgálatát vehetjük, ugyanis nemcsak az arc aránytalanságait, asszimetriáját, hanem a test hasonló hibáit is javíthatjuk. Ugyancsak javíthatjuk a nézőpontunk helyzetéből, vagy az objektív relatíve rövid gyújtótávolságából adódó elrajzolási hibákat. A Calumet mind az elő-, mind a hátlapon +/- 30°-nyi forgatást tesz lehetővé függőleges tengely körül. A vízszintes tengelyen csak a harmonika akadályozza a forgatást.

A korrekciókat segíti, hogy a mattüveg fejjel lefelé, azaz kissé absztraktaban látjuk beállításakor a képet. Persze elengedhetetlen, különösen szabadtéren, régi módon a fekete kendő alá bújni, hogy a mattüveg fénysegény képét ne nyomja el a külső, szórt fény. Ez a fekete kendő a profibb változatoknál ólomgolyókkal nehezített szegélyt is kap, hogy a szél ne fújja el fejünkről. Ha gépünkhöz nem kaptunk ilyen, 60x60 cm felületű fekete anyagból és horgászolomból magunk is varrhatunk, vagy varrathatunk. A Calumetnek felszerelhető kendőtartó kerete is van, munkánk megkönnyítésére.

Végezetül a kazettákról. Sajnos, újonnan a rollkazetta nagyon drága, legalább 130.000 Ft, de 400.000 Ft felett is kapható. A síkfilmkazetták azonban 8-10.000 Ft körül mozognak, beljüket két síkfilm helyezhető: mindkét oldalra egy. Általában az alacsonyabb érzékenységgű filmeket találjuk a kínálatban (ISO 50/18° - ISO 200/24°). Van fekete-fehér negatív és dia, színes negatív és dia, ill. kiemelkedő minőségű, sokféle Polaroid anyag. A síkfilm nagysága azt is lehetővé teszi számunkra, hogy mindenféle egyéb fényérzékeny anyagra fényképezzünk: nyomdai filmre, fotópapírra, saját magunk készítette bikromátos, vagy cianotípiás hordozóra. „Tanulóéveink” költségeit úgy csökkenthetjük, ha Fortepan 200 fekete-fehér negatívra fotózunk és felvételeinket esetleg magunk dolgozzuk ki. Az is járható út, hogy lejárt filmekre vadászunk, melyet gyakran féláron kaphatunk meg. A színes dia sajnos a lejárat után már nem sokáig használható, azonban a fekete-fehér és színes negatív még 10 évig is használható (nem feltétlenül kiváló!). Utóbbi pl. portrézáshoz és tárgyfotóhoz is használható, ha a színtorzulása kedvünkre van. Lap-skennerünkkel pedig a digitális lehetőségek is megnyílnak műszaki gépünk előtt.

■ Török György
fotográfus

Keleméri mohos tavak
Calumet 203CX, Schneider Symmar
5.6/210 mm, Kodak Portra 160VC,
15 s, F45, az objektív tolva és forgatva
volt: az élesség síkja balról jobbra a
kamerától távolodik. Scanner: HP 7400c.